CYNGOR SIR YNYS MÔN
Templed Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	**Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio**
Dyddiad:	**26 Medi, 2022**
Pwnc:	**Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Môn a Gwynedd**
Pwrpas yr Adroddiad:	**Adolygu Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Môn a Gwynedd diweddariad ar waith yr is-grwpiau**
Cadeirydd Sgriwtini:	**Cyng Dylan Rees**
Aelod(au) Portfolio:	**Cyng Llinos Medi**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Dylan Williams, Prif Weithredwr**
Awdur yr Adroddiad: **Rhif Ffôn:** **E-bost:**	**Sandra Thomas,** **Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn** **01286 679906** **sandralynnethomas@gwynedd.llyw.cymru**
Aelodau Lleol:	**Dim yn berthnasol i unrhyw ward benodol**

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini nodi a chynnig sylwadau ar yr Adroddiad Blynyddol a'r cynnydd yn erbyn y Cynllun Llesiant cyfredol (2018 - 2023).

Er gwybodaeth, fel ymgynghorai statudol, yn fuan yn yr hydref bydd y Pwyllgor Sgriwtini yn cael cyfle i wirio a chraffu'r Cynllun Llesiant newydd sydd i'w gyhoeddi ym mis Mai 2023.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i'r egwyddorion o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Cyngor yn darparu amrywiaeth o wasanaethau fydd yn cyflawni eu hamcanion llesiant unigol, yn ogystal â chyfrannu at, a chefnogi amcanion llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. Pa brif lwyddiannau sydd wedi'u tystioli yn ystod 2021/22?

2. Mae cyfnod Cynllun Llesiant cyfredol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn yn dirwyn i ben. Pa wersi sydd wedi'u nodi ynghylch y broses o gynllunio ar gyfer y Cynllun Llesiant nesaf?

3. I ba raddau y bydd angen ail edrych ar y meysydd blaenoriaeth ar gyfer y cyfnod nesaf?

5 – Cefndir / Cyd-destun

5.1 Cyflwyniad a chyd-destun:

5.1.1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn seiliedig ar yr egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i osod a chyhoeddi amcanion llesiant a chymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion hynny. Hefyd, sefydlodd y Ddeddf Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gyda chynrychiolaeth gan gyrff cyhoeddus allweddol. Bob pum mlynedd, mae'n rhaid i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn eu hardaloedd a defnyddio hyn fel sail i'r Cynllun Llesiant ar gyfer y pum mlynedd i ddod.

5.1.2 Rydym bellach ym mlwyddyn olaf Cynllun Llesiant 2017-22 ar gyfer Gwynedd a Môn, lle roedd y Bwrdd wedi blaenoriaethu chwe mater:

- Yr iaith Gymraeg;
- Tai i bobl leol;
- Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau;
- Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau;
- Iechyd a gofal oedolion a
- Llesiant a chyflawniad plant a phobl ifanc.

5.1.3 Dros y pum mlynedd, mae'r Bwrdd wedi addasu ei ddull tuag at y blaenoriaethau Tai i bobl lleol a Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau. Gan fod nifer o aelodau'r

Bwrdd eisoes yn cydweithio i ymateb i'r materion hyn, cytunwyd mai rôl y Bwrdd felly fyddai i gadw trosolwg o'r gwaith a cheisio sicrwydd ein bod ni fel cyrff cyhoeddus yn ymateb yn briodol.

5.1.4 I ymdrin â'r blaenoriaethau sydd ar ôl, mae gan y Bwrdd dri is-grŵp gweithredol ar hyn o bryd:

- Newid Hinsawdd
- Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig
- Yr Iaith Gymraeg

5.1.5 Yn ystod 2021/22, fe gwblhaom y broses o adolygu'r Asesiadau Llesiant. Mae'r rhain yn cael eu cynnal ar gyfer 13 o wahanol ardaloedd - 8 yng Ngwynedd a 5 yn Ynys Môn - a byddant yn hysbysu un Cynllun Llesiant ar gyfer Gwynedd a Môn ar gyfer y cyfnod 2023-2028.

Bu i'r Asesiadau dynnu at ei gilydd amrediad o wybodaeth am gymunedau Gwynedd a Môn. Fe edrychom ar y gwaith ymchwil mwyaf cyfredol, casglu data ac ymgysylltu â'n grwpiau cymunedol i ddod i wybod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Defnyddiwyd y grant BGC rhanbarthol i gomisiynu Prifysgol Glyndŵr i gydweithio ar yr asesiadau llesiant yng ngogledd Cymru. Yn ogystal, mae gweithdy rhanbarthol wedi'i drefnu er mwyn clywed gan grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol, mewn perthynas â materion sy'n effeithio ar eu llesiant. Cyhoeddwyd yr Asesiadau Llesiant ym mis Mai 2022 a maent yn gyfle i ni ystyried yr heriau a'r cyfleoedd y mae ein cymunedau yn eu wynebu; yn enwedig effeithiau'r pandemig Covid-19 a Brexit. Byddant nawr yn gosod y cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer y Cynllun Llesiant 2023-28 a gyhoeddir ym mis Mai 2023.

5.2 Adlewyrchu ar y flwyddyn a fu ac edrych ymlaen at y flwyddyn sydd i ddod

Gyda chefnogaeth y tîm yn Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, rydym wedi cynnal gweithdai sy'n galluogi aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i adlewyrchu ar p'un a yw'r blaenoriaethau presennol yn parhau i fod yn berthnasol ac adolygu ein rôl a'n pwrpas fel Bwrdd wrth symud ymlaen. O ystyried y rhwydwaith gwych o gydweithio ar draws yr ardal, cydnabuwyd ei bod yn her canfod y mannau hynny lle y gall y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ychwanegu'r gwerth mwyaf.

Mae aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn awyddus i wneud cyfraniad ystyrlon i dirwedd y bartneriaeth heb ddyblygu gwaith partneriaethau eraill ac felly bydd y Cynllun Llesiant nesaf yn glir o ran p'un a oes gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus rôl arweiniol neu gyflawni mewn perthynas â'r blaenoriaethau llesiant.

Ar hyn o bryd, rydym yn gwneud cynnydd o ran datblygu'r Cynllun Llesiant ac rydym wedi defnyddio'r gweithdai i asesu'n benodol lle y gallwn gael yr effaith mwyaf. Dros fisoedd y gaeaf, byddwn yn mynd ati i gynnal ymarferiad ymgysylltu ysgafn ar y Cynllun Llesiant drafft gyda'r bwriad o gyhoeddi'r cynllun terfynol gyda nodau manwl ym mis Mai 2023.

5.3 Diweddariad ar waith yr is-grwpiau.

5.3.1 Amcan 1 - Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hirdymor

5.3.1.1 Is-grŵp yr iaith Gymraeg:

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Mae'r Bwrdd yn deall pa mor bwysig yw'r iaith Gymraeg i'n cymunedau ledled Gwynedd a Môn, a'i bod yn rhan o wead cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae medru byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg a chael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau yn y Gymraeg yn bwysig i'n cymunedau ac rydym wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Rydym hefyd wedi ymrwymo i hyrwyddo'r Gymraeg fel yr iaith o ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir.

Wrth gwrs, mae'r argyfwng Covid-19 wedi cyflwyno rhai heriau arwyddocaol i sefydliadau wrth iddynt geisio sicrhau parhad eu gwasanaethau. Mae'r amodau a'r cyfyngiadau o ran gweithio yn rhithiol, ynghyd ag anallu grwpiau cymunedol i ddod ynghyd, wedi ei gwneud yn anodd cynnal rhai gwasanaethau a chyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg. Fel cyrff cyhoeddus, rydym wedi ceisio sicrhau bod y dinesydd yn parhau i ymgysylltu â'r cyrff cyhoeddus yn ei ddewis iaith, ac rydym yn parhau i fod yr un mor angerddol am gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma:

Yn ystod 2021/22, mae'r is-grŵp wedi ymgymryd â phrosiect sy'n ymwneud ag ymddygiad ieithyddol mewn derbynfeydd. Y nod oedd peilota ymyraethau gwahanol er mwyn medru darparu canllawiau i staff derbynfeydd o wahanol sefydliadau ar sut i annog y defnydd a wneir o'r Gymraeg, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â chyrff cyhoeddus.

- Yr amcan oedd normaleiddio'r iaith Gymraeg wrth i bobl fynd o gwmpas eu busnes cyhoeddus, ac yn y pen draw, arwain at fwy o bobl yn defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg a chynnydd yn nifer y bobl sy'n ceisio ac yn disgwyl hynny gan bob math o sefydliadau. O safbwynt y trigolion, yn aml mae'n haws iddynt fynegi eu hunain yn eu mamiaith, yn enwedig wrth drafod materion sensitif a phersonol, felly'r nod yw symleiddio'r broses o dderbyn cefnogaeth briodol.

Yn wreiddiol, cafodd y prosiect hwn ei gymeradwyo gan aelodau'r Bwrdd ym mis Mawrth 2020, ond bu'n rhaid ei oedi oherwydd cyfyngiadau'r cyfnod clo. Adolygwyd ac addaswyd y cynnig gwreiddiol ar gyfer y prosiect er mwyn rhoi ystyriaeth i'r newidiadau yn y ffordd y mae'r cyhoedd yn cyfathrebu â sefydliadau cyhoeddus a newid yn rôl derbynfeydd ar ôl y pandemig.

Yn ystod 2022, bu i'r prosiect fynd rhagddo ac fe gomisiynwyd IAITH i gynnal y gwaith maes, sy'n cynnwys:

- Gweithio gyda 10 gwasanaeth derbynfa peilot ar draws gwahanol sefydliadau sector cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn a mynd ati'n ffurfiol i arsylwi ar y rhyngweithio rhwng cwsmeriaid a staff yn y lleoliadau hyn.
- Cynnal grwpiau ffocws a holiaduron gyda'r staff a siarad â chwsmeriaid i adnabod rhwystrau i ymgysylltu yn eu dewis iaith.
- Dadansoddiad o'r data gwaelodlin a chymharu hyn â'r data ar ôl yr ymyrraeth.

Mae'r adroddiad a'r argymhellion ar gyfer cyflwyno hyn yn ehangach i fod i gael eu cyflwyno i'r Bwrdd ym mis Hydref 2022.

Hefyd, mae'r is-grŵp yn ystyried prosiectau posib eraill i ymdrin â'r ymrwymiad yng Nghynllun Llesiant Gwynedd a Môn fel bod modd rhoi rhaglen waith yn ei lle ar gyfer y flwyddyn i ddod.
Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?
Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor datblygu cynaliadwy'r Ddeddf, ynghyd â'r ffyrdd ychwanegol sydd wedi'u cytuno gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sef yr iaith Gymraeg a Chydraddoldeb drwy: • sicrhau bod yr **iaith Gymraeg yn** rhan naturiol o waith Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn • **cydweithio** i godi ymwybyddiaeth, rhannu arfer dda, datblygu sgiliau a hyder y gwasanaethau cyhoeddus i ddefnyddio'r Gymraeg â defnyddwyr gwasanaeth a'u hannog i ddefnyddio'r iaith dro ar ôl tro • **cynnwys** barn y rhan-ddeiliaid perthnasol wrth iddynt gyflwyno prosiectau newydd.

5.3.1.2 Is-grŵp Newid Hinsawdd:

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?
Sefydlwyd is-grŵp Newid Hinsawdd i annog cydweithio ymysg sefydliadau cyhoeddus ar liniaru effaith newid hinsawdd, ac yn enwedig effaith llifogydd arfordirol a mewndirol ar ein cymunedau. Rydym wedi adnabod yr angen i addysgu a gweithio gyda'n cymunedau i'w paratoi ar gyfer heriau presennol newid hinsawdd a'r rhai sy'n ein wynebu i'r dyfodol. Y nod yw ceisio lliniaru'r effaith y mae unrhyw achos o dywydd eithafol yn ei chael ar y cymunedau hynny. Yn ystod y cyfnod clo, bu i nifer ohonom sylwi ar bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol - roeddem yn defnyddio llai ar ein ceir ac fe welsom effeithiau positif hynny ar ansawdd yr aer a dŵr.
Diweddariad ar y gwaith hyd yma:
Er bod yr argyfwng Covid-19 wedi mynd â'n sylw dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae materion newid hinsawdd yn parhau i fod yn her fawr i ni. Ni allwn gwrdd â'r heriau sydd o'n blaenau ar ein pennau ein hunain, felly bydd yn hanfodol i ni ymdrin â hyn ar y cyd. Yn ystod 2020/21, comisiynodd Cyfoeth Naturiol Cymru waith i edrych ar ddull rhanbarthol o liniaru effaith Newid Hinsawdd. Gwnaed hyn ar ran yr holl Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yng ngogledd Cymru a Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru. Y prif allbwn oedd cytundeb i gydweithio ar draws y sector cyhoeddus yng ngogledd Cymru i ymateb i'r her drwy sefydlu grŵp Newid Hinsawdd i ogledd Cymru. Prif nod y grŵp hwn yw cyflawni nodau Llywodraeth Cymru i leihau allyriadau carbon. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi canolbwyntio ar barhau i ddarparu ymateb lleol i heriau newid hinsawdd. Yn dilyn cyfres o weithdai gyda nifer fawr o sefydliadau a wahoddwyd, bu iddynt gyfrannu a chytuno ar gynlluniau gweithredu tymor byr, tymor canolig a thymor hir. Yn ogystal, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynnal sgyrsiau â'n cymunedau fel rhan o'u Datganiadau Ardal. Roedd y sgyrsiau yn rhoi cyfle i ni feddwl am beth yr ydym angen ei wneud fel unigolion, cymunedau a sefydliadau i ymateb i Newid Hinsawdd. Mae'r canfyddiadau a'r negeseuon allweddol o'r sgyrsiau hyn wedi cael eu

hystyried gan yr is-grŵp newid hinsawdd ac mae cynllun gweithredu ar gyfer y flwyddyn i ddod yn cael ei baratoi.
Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?
Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf drwy: • ddeall anghenion y cymunedau penodol sy'n ein galluogi i gynllunio ar gyfer y **tymor hir** • **gweithio gyda** nifer o gyrff cyhoeddus a'n cymunedau • **cynnwys** ein rhan-ddeiliaid fel rhan hanfodol o waith yr is-grŵp

5.3.2 Amcan 2 - Trigolion sy'n Iach ac yn annibynnol gyda safon bywyd da

Mae dau faes blaenoriaeth 'Iechyd a Gofal oedolion' a 'Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc' yn cyfarch amcan 2. Cytunwyd i sefydlu un is-grŵp i gyfarch y ddwy flaenoriaeth sef Grŵp integredig Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Gorllewin.

5.3.2.1 Yr Is-grŵp Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig (AISB)

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?
Pwrpas yr is-grŵp iechyd a gofal cymdeithasol yw sefydlu trefn gydweithio yn y sector a chynnal trosolwg o ddatblygiad a thrawsnewid gwasanaethau, a'r modd yr ydym yn cefnogi unigolion yn ein cymunedau. Profodd y gwaith ym maes iechyd a gofal cymdeithasol yn allweddol bwysig wrth i ni ddelio ag argyfwng Covid-19 a symud i gefnogi adferiad. Mae ffyrdd newydd o weithio wedi'u datblygu'n rhithiol sydd wedi bod o fudd mawr i'r timau amlddisgyblaethol. Dangoswyd parodrwydd i gydweithio ac addasu i amgylchiadau gwaith heriol iawn.
Diweddariad ar y gwaith hyd yma yn ardal <u>Cyngor Môn:</u>
Anableddau dysgu – Môn: • Mae gwasanaeth cymunedol wedi ei ddatblygu yng Nghaergybi ac mae hwn yn cael ei ddarparu ar bum diwrnod sydd wedi bod yn boblogaidd. Mae cynlluniau ar y cyd i ddatblygu gweithgareddau ar draws yr ynys drwy weithio ochr yn ochr â'n partneriaid yn y trydydd sector a chreu dewislen o weithgareddau ar gyfer pob unigolyn ag anabledd dysgu. • Mae'r prosiect yn cefnogi unigolion i fynychu gweithgareddau, sydd yn rhoi seibiant i ofalwyr a chefnogi unigolion sy'n teimlo'n unig ac yn ynysig. Ar hyn o bryd, rydym yn gweithio mewn partneriaeth â'n hadran hamdden i uwchraddio cyfleusterau newid oedolion drwy'r gronfa ICF ac er mwyn hyrwyddo mynediad a rhyngweithio. **Pobl hyn – Môn:** • Sefydlwyd y Timau Adnoddau Cymunedol (CRTs), ac ailstrwythurwyd y Gwasanaethau Oedolion i dri maes CRT dynodedig a chydweithio ag asiantaethau iechyd a phartneriaid er mwyn symud yr agenda integreiddio yn ei blaen. • Sefydlwyd cytundeb rhwng Cyngor Sir Ynys Môn, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a Medrwn Môn i ddarparu gwasanaeth presgripsiwn cymdeithasol

ar Ynys Môn. Derbynnir atgyfeiriadau i'r gwasanaeth gan feddygon teulu, timau ailalluogi a hunan-atgyfeiriadau. Mae'r sgorau llesiant yn dangos bod 83.5% yn teimlo'n hapusach, 71.4% yn delio'n well â phroblemau a 79.9% yn nodi gostyngiad mewn pryder, tra bod y sgorau iechyd o'r 'Canolfan rhagnodi gwyrdd' yn nodi gostyngiad mewn BMI a phwysau, a chynnydd bach yn eu lefelau gweithgaredd corfforol.

- Mae'r Prosiect 'Cynllunio Lle' yn canolbwyntio ar ymarferion gweledigaeth gymunedol ar draws Ynys Môn. Mae'r Prosiect yn ceisio ymgysylltu â chymunedau er mwyn eu cynnwys yn y gwaith o gynllunio a darparu gwasanaethau'n lleol, ac edrych ar ddulliau amgen o ddarparu gwasanaethau trwy gydweithio.
- Sefydlwyd tair Cynghrair Cymunedol ffurfiol mewn tair cymuned sydd wedi cytuno ar weledigaeth gymunedol ac 11 wedi cefnogi Cynlluniau 'Tro Da' (grwpiau gwirfoddol sy'n darparu cefnogaeth gymunedol - elfen hanfodol o gefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud diweddar).

Iechyd meddwl – Môn:

- Nod datblygu Hybiau Cymunedol ICAN yw gwella argaeledd, ymwybyddiaeth a chyswllt â chymorth a llesiant integredig cyffredinol, y trydydd sector a gwasanaethau cymunedol eraill. Byddant hefyd yn edrych ar sut i wella dealltwriaeth o sut y gall yr hybiau helpu pobl, yn enwedig â phroblemau iechyd meddwl lefel isel neu i helpu i gynnal adferiad. Ar Ynys Môn, mae'r canolfannau hyn wedi'u datblygu yn y Ganolfan Cyngor ar Bopeth yng Nghaergybi a Llangefni. Cefnogir 653 o unigolion yn yr hybiau bob chwarter.

Plant – Môn:

- Rydym yn parhau i fod yn brysur yn ein hymgyrch recriwtio Gofalwr Maeth @Maethu Cymru – Ynys Môn gyda Gofalwyr Maeth newydd eu cymeradwyo yn ymuno â'n teulu maethu.
- Rydym hefyd yn parhau i ddatblygu ein model Cartrefi Clyd a byddwn yn agor dau eiddo yn y flwyddyn newydd. Bydd un eiddo yn cymryd lle Bryn Hwfa ein darpariaeth Gofal Dydd Anabledd Dysgu a byddwn hefyd yn agor darpariaeth seibiant i blant ag anghenion cymhleth.
- Yn rhanbarthol rydym wedi cyfrannu at waith "Dim Drws Anghywir", NYTH/NEST ac wedi arwain ar ddatblygiad Is-grŵp Plant y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol a fydd yn cael ei lansio yn y flwyddyn newydd.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf ac mae'n unol â nifer o'r egwyddorion dylunio cynaliadwy yn 'Cymru Iachach', Strategaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Llywodraeth, drwy:

- ystyried tueddiadau **i'r dyfodol** ac ymateb i newidiadau mewn demograffi
- rhoi cynaliadwyedd ein system iechyd fel deilliant ar gyfer yr is-grŵp er mwyn cynllunio ar gyfer y dyfodol
- datblygu model **ataliol**
- **integreiddio** ein gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i wneud gwir wahaniaeth i fywydau ein trigolion

- adnabod yr amrediad eang o ffactorau sy'n dylanwadu ar iechyd a llesiant (yn cynnwys addysg, tai, lleihau digartrefedd, twf economaidd, adfywio, hamdden a'r amgylchedd)
- gwireddu'r buddion **o weithio mewn partneriaeth**

5.4 Monitro

5.4.1 Mae’r tri is-grŵp a nodwyd uchod yn atebol i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus mewn perthynas â chyflawni unrhyw waith a gomisiynir. Mae’r is-grwpiau yn diweddaru’r Bwrdd ar gynnydd yn chwarterol, ac yn ystod cyfarfodydd y Bwrdd ceir her a thrafodaeth ar yr adroddiadau o gynnydd maent yn eu cyflwyno.

5.4.2 Mae gan dîm cefnogi’r Bwrdd hefyd rôl i’w chwarae rhwng cyfarfodydd y Bwrdd i gefnogi a chynnal gwaith yr is-grwpiau. Yn ogystal mae adroddiad blynyddol yn cael ei gyhoeddi gan y Bwrdd sy’n crynhoi cynnydd wrth i’r Bwrdd weithio tuag at gyflawni ei amcanion strategol.

5.5 Trefniadau Craffu

5.5.1 Mae gwaith y Bwrdd yn cael ei wirio’n gyson gan Bwyllgorau Craffu / Sgriwtini Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn.

5.5.2 Mae’r Ddeddf Llesiant a’r canllawiau cenedlaethol cysylltiedig yn nodi 3 rôl ar gyfer pwyllgorau sgriwtini Awdurdodau Lleol wrth ddarparu atebolrwydd democrataidd i’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus:

- Adolygu trefniadau llywodraethu’r BGC
- Ymgynghorai statudol ar yr Asesiad Llesiant a’r Cynllun Llesiant
- Monitro cynnydd ymdrechion y BGC wrth weithredu’r Cynllun Llesiant

6 – Asesiad o’r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]
6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
Ni nodwyd unrhyw effaith negyddol ar ôl ei chwblhau ar yr AEC
6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy’n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)
Ni nodwyd unrhyw effaith negyddol
6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio’r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na’r Saesneg
Mae Tim Cefnogi’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus eisoes wedi rhoi ystyriaeth, ac yn cydnabod yr angen am asesiadau effaith(e.e. Iaith a Chydraddoldeb), a bydd asesiadau yn cael eu datblygu a’u defnyddio pan fydd y Bwrdd yn ymgysylltu a’n cymunedau ar bwyntiau penodol ac ar gyfer diweddaru’r Asesiadau Llesiant.

7 – Goblygiadau Ariannol
Dim

8 – Atodiadau
Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):
Cynllun Llesiant Gwynedd a Mon 2018-23 Asesiadau Llesiant Gwynedd a Mon 2022

Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn 2022

1. Rhagair y Cadeirydd

Dyma gyflwyno ein pedwerydd adroddiad blynyddol. Yn yr adroddiad hwn, byddwn yn adlewyrchu ar yr hyn sydd wedi'i gyflawni yn erbyn ein Cynllun Llesiant (2018). Wrth gwrs, nid oes modd edrych yn ôl dros 2021/22 heb gyfeirio at yr argyfwng Covid-19 a'r effaith y mae hyn wedi'i gael ar ein gwasanaethau, ein busnesau a'n trigolion. Mae delio â'r argyfwng wedi tynnu sylw at bwysigrwydd y gwasanaethau sy'n cael eu darparu i'n cymunedau gan y sector gwirfoddol a chyhoeddus, a phwysigrwydd y cydweithio rhyngddynt. Yn ogystal, mae'r argyfwng wedi amlygu materion presennol, e.e. costau byw, materion iechyd meddwl, gwydnwch cymunedol, gordwristiaeth, ail gartrefi a bygythiadau i'r iaith Gymraeg. Bydd yn bwysig i ni, fel Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sicrhau bod ein hamcanion llesiant yn cael sylw fel rhan allweddol o'r adferiad yn dilyn yr argyfwng.

2. Crynodeb gweithredol

Yn ystod y flwyddyn mae Bwrdd Ggwasanaethu Cyhoeddus Gwynedd a Mon (BGC) wedi cyflawni'r canlynol:

- Cwblhau'r Asesiadau Llesiant i 14 ardal yng Ngwynedd a Mon. Fe edrychom ar y gwaith ymchwil mwyaf cyfredol, casglu data ac ymgysylltu â'n grwpiau cymunedol i ddod i wybod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Byddant yn gosod y cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer y Cynllun Llesiant newydd.
- Is-grŵp Iaith Gymraeg:
    - Wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn
    - Wedi ymgymryd â phrosiect sy'n ymwneud ag ymddygiad ieithyddol mewn derbynfeydd. Y nod oedd peilota ymyraethau gwahanol er mwyn medru darparu canllawiau i staff derbynfeydd o wahanol sefydliadau ar sut i annog y defnydd a wneir o'r Gymraeg, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â chyrff cyhoeddus.
- Is-grŵp Newid Hinsawdd:
    - Cydweithio i barhau i ddarparu ymateb lleol i heriau newid hinsawdd.
    - Cynnal gweithdai gyda nifer fawr o sefydliadau a chytuno ar gynlluniau gweithredu tymor byr, tymor canolig a thymor hir.
    - Cefnogi Cyfoeth Naturiol Cymru i gynnal sgyrsiau â'n cymunedau fel rhan o'u Datganiadau Ardal gyda'r allbwn i ni feddwl am beth yr ydym angen ei wneud fel unigolion, cymunedau a sefydliadau i ymateb i Newid Hinsawdd
- Is grŵp Iechyd a Gofal:
    - Gweithredu fel Bwrdd Integredig Iechyd a Gofal ar draws Gwynedd a Mon
    - Sicrhau llywodraethiant i brosiectau trawsnewid gwasanaethau ar draws y meysydd anableddau dysgu, pobl hyn, Iechyd meddwl a Phlant
- Gyda chefnogaeth y tim o Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, cynhaliwyd gweithdai gyda aelodau'r BGC i gychwyn y broses o lunio'r Cynllun Llesiant newydd. Amcanion y gweithdai oedd i:
    - Sicrhau bod holl bartneriaid y BGC yn gallu dylanwadu ar y cynllun newydd
    - Deall yr hyn y gallwn ei wneud gyda'n gilydd fel BGC
    - Sicrhau bod gan swyddogion y BGC gyfeiriad clir i symud ymlaen gyda drafftio'r cynllun newydd

3. Cyflwyniad

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn seiliedig ar yr egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i osod a chyhoeddi amcanion llesiant a chymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion hynny.

Hefyd, sefydlodd y Ddeddf Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gyda chynrychiolaeth gan gyrff cyhoeddus allweddol. Bob pum mlynedd, mae'n rhaid i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn eu hardaloedd a defnyddio hyn fel sail i'r Cynllun Llesiant ar gyfer y pum mlynedd i ddod.

Rydym bellach ym mlwyddyn olaf Cynllun Llesiant 2017-22 ar gyfer Gwynedd a Môn, lle mae'r Bwrdd wedi blaenoriaethu chwe ardal: Yr iaith Gymraeg; Tai i bobl leol; Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau; Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau; Iechyd a gofal oedolion a Llesiant a chyflawniad plant a phobl ifanc. Dros y pum mlynedd, mae'r Bwrdd wedi addasu ei ddull tuag at y blaenoriaethau hyn i gyfrif am waith sy'n cael ei wneud rywle arall. I ymdrin â'r blaenoriaethau sydd ar ôl, mae gan y Bwrdd dri is-grŵp gweithredol ar hyn o bryd:

- Newid Hinsawdd
- Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig
- Yr Iaith Gymraeg

Bydd yr adroddiad hwn yn cyfeirio at waith yr is-grwpiau uchod.

4. Beth sydd wedi ei gyflawni eleni:

Mae'r ddwy flynedd ddiwethaf wedi cael eu dominyddu gan y pandemig coronafeirws ac mae'r holl sefydliadau sy'n aelodau o'n Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi bod yn canolbwyntio ar adfer ac adeiladu gwydnwch cymunedol.

Mae nifer o faterion wedi dod i'r amlwg, gan gynnwys y cynnydd ar gostau byw, effaith ail gartrefi ar ein cymunedau, materion iechyd meddwl a diweithdra ymysg yr ifanc. Gan fod nifer o aelodau'r Bwrdd eisoes yn cydweithio i ymateb i'r materion hyn, cytunwyd felly mai rôl y Bwrdd fyddai cynnal trosolwg o'r gwaith a chwilio am sicrwydd ein bod ni fel cyrff cyhoeddus yn ymateb yn briodol.

Yn ystod 2021/22, fe gwblhaom y broses o adolygu'r Asesiadau Llesiant. Mae'r rhain yn cael eu cynnal ar gyfer 14 gwahanol ardal - 8 yng Ngwynedd a 6 yn Ynys Môn - a byddant yn hysbysu un Cynllun Llesiant ar gyfer Gwynedd a Môn ar gyfer y cyfnod 2023-2028.

Bu i'r Asesiadau dynnu at ei gilydd amrediad o wybodaeth am gymunedau Gwynedd a Môn. Fe edrychom ar y gwaith ymchwil mwyaf cyfredol, casglu data ac ymgysylltu â'n grwpiau cymunedol i ddod i wybod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Mae'n gyfle i ni ystyried yr heriau a'r cyfleoedd y mae ein cymunedau yn eu wynebu; yn enwedig effeithiau'r pandemig Covid-19 a Brexit.

Cyhoeddwyd yr Asesiadau Llesiant ym mis Mai 2022 (gweler dolenni) a byddant nawr yn gosod y cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer y Cynllun Llesiant.

5. Adroddiadau ar waith Is-grwpiau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

5.1 Is-grŵp Newid Hinsawdd:

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Sefydlwyd is-grŵp Newid Hinsawdd i annog cydweithio ymysg sefydliadau cyhoeddus ar liniaru effaith newid hinsawdd, ac yn enwedig effaith llifogydd arfordirol a mewndirol ar ein cymunedau. Rydym wedi adnabod yr angen i addysgu a gweithio gyda'n cymunedau i'w paratoi ar gyfer heriau presennol newid hinsawdd a'r rhai sy'n ein wynebu i'r dyfodol. Y nod yw ceisio lliniaru'r effaith y mae unrhyw achos o dywydd eithafol yn ei chael ar y cymunedau hynny. Yn ystod y cyfnod clo, bu i nifer ohonom sylwi ar bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol - roeddem yn defnyddio llai ar ein ceir ac fe welsom effeithiau positif hynny ar ansawdd yr aer a dŵr.

Diweddariad ar ein gwaith hyd yma

Er bod yr argyfwng Covid-19 wedi mynd â'n sylw dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae materion newid hinsawdd yn parhau i fod yn her fawr i ni. Ni allwn gwrdd â'r heriau sydd o'n blaenau ar ein pennau ein hunain, felly bydd yn hanfodol i ni ymdrin â hyn ar y cyd.

Yn ystod 2020/21, comisiynodd Cyfoeth Naturiol Cymru waith i edrych ar ddull rhanbarthol o liniaru effaith Newid Hinsawdd. Gwnaed hyn ar ran yr holl Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yng ngogledd Cymru a Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru. Y prif allbwn oedd cytundeb i gydweithio ar draws y sector cyhoeddus yng ngogledd Cymru i ymateb i'r her drwy sefydlu grŵp Newid Hinsawdd i ogledd Cymru. Prif nod y grŵp hwn yw cyflawni nodau Llywodraeth Cymru i leihau allyriadau carbon. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi canolbwyntio ar barhau i ddarparu ymateb lleol i heriau newid hinsawdd.

Yn dilyn cyfres o weithdai gyda nifer fawr o sefydliadau a wahoddwyd, bu iddynt gyfrannu a chytuno ar gynlluniau gweithredu tymor byr, tymor canolig a thymor hir. Yn ogystal, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynnal sgyrsiau â'n cymunedau fel rhan o'u Datganiadau Ardal. Roedd y sgyrsiau yn rhoi cyfle i ni feddwl am beth yr ydym angen ei wneud fel unigolion, cymunedau a sefydliadau i ymateb i Newid Hinsawdd. Mae'r canfyddiadau a'r negeseuon allweddol o'r sgyrsiau hyn wedi cael eu hystyried gan yr is-grŵp newid hinsawdd ac mae cynllun gweithredu ar gyfer y flwyddyn i ddod yn cael ei baratoi.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o’r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf drwy:

- ddeall anghenion y cymunedau penodol sy'n ein galluogi i gynllunio ar gyfer y **tymor hir**
- **gweithio gyda** nifer o gyrff cyhoeddus a'n cymunedau
- **cynnwys** ein rhan-ddeiliaid fel rhan hanfodol o waith yr is-grŵp

5.2 Yr Is-grŵp Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig (AISB)

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Pwrpas yr is-grŵp iechyd a gofal cymdeithasol yw sefydlu trefn gydweithio yn y sector a chynnal trosolwg o ddatblygiad a thrawsnewid gwasanaethau, a’r modd yr ydym yn cefnogi unigolion yn ein cymunedau.

Profodd y gwaith ym maes iechyd a gofal cymdeithasol yn allweddol bwysig wrth i ni ddelio ag argyfwng Covid-19 a symud i gefnogi adferiad. Mae ffyrdd newydd o weithio wedi'u datblygu'n rhithiol sydd wedi bod o fudd mawr i'r timau amlddisgyblaethol. Dangoswyd parodrwydd i gydweithio ac addasu i amgylchiadau gwaith heriol iawn.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma yn ardal Cyngor Gwynedd:

Anableddau dysgu – Gwynedd:

- Sefydlu Tîm Llesiant o fewn y gwasanaeth sy'n hyrwyddo lles unigolion ag Anableddau Dysgu trwy sesiynau cymdeithasol, gwaith grŵp a gwaith 1:1. Mae llawer o'r gweithgareddau wedi gorfod newid eu ffurf oherwydd y pandemig, ond dyma rai enghreifftiau – grŵp celf, côr Makaton, sefydlu gorsaf radio 'Lleisiau Llawen', sesiynau pêl-droed, grwpiau cerdded, a.y.b.
- Datblygu cynlluniau ar gyfer yr Hyb Cymunedol ar safle Dolfeurig, Dolgellau, a fydd yn adnodd mwy addas ar gyfer cefnogi unigolion ag Anableddau Dysgu, law yn llaw â gweddill y gymuned. Bu peth oedi gyda'r gwaith oherwydd materion cynllunio, ond mae'r gwaith yn parhau ac mae'r gwaith adeiladu wedi dechrau yn haf 2022. Tra bod y gwaith hwn yn mynd rhagddo, byddwn yn gwneud defnydd dros dro o Neuadd Gymunedol Llanelltud ac adnoddau dros dro eraill i sicrhau darpariaeth yn yr ardal. Y gobaith, maes o law, yw y bydd gennym ni rwydwaith o hybiau ar draws y sir – yng Nghaernarfon, Y Felinheli, Y Ffôr a Dolgellau.
- Cychwyn prosiect hyfforddiant a chyfleoedd gwaith, edrych i hyrwyddo cyfleoedd hyfforddiant a chyfleoedd gwaith i oedolion ag Anableddau Dysgu yng Ngwynedd, gan ddefnyddio Glynllifon fel 'canolfan hyfforddiant a datblygu sgiliau'.
- Cychwyn prosiect 'Cwrs a Sgwrs' yn ardal Y Ffôr - bydd hyn maes o law yn creu cyfleoedd gwaith i unigolion ag Anableddau Dysgu i greu, coginio a dosbarthu pryd poeth ar glud i unigolion bregus yn y cymunedau cyfagos. Mae'r gwaith wedi dechrau ar ôl uwchraddio cegin ddiwydiannol fel ei bod yn addas i'r diben, wedi'i hariannu gan grant.
- Cydweithio agosach gyda Gwasanaeth Eiriolaeth Gogledd Cymru, er mwyn sicrhau mewnbwn a llais i unigolion ag Anableddau Dysgu yn ein holl benderfyniadau.

Pobl hyn – Gwynedd:

- Mae gwaith ar y Rhaglen Trawsnewid Iechyd a Gofal Cymunedol yn mynd rhagddo gyda phwyslais ar integreiddio'r diwylliant hanfodol o fewn y pum Tîm Adnoddau Cymunedol a grymuso arweinwyr a staff i sicrhau eu bod yn cadw'r hyn sy'n bwysig i'r unigolion wrth wraidd eu gofal. Mae'r timau hyn, sy'n cynnwys staff iechyd, gofal, y trydydd sector a'r sector annibynnol, yn cael cyswllt rheolaidd ar lefel ardal; rhannu gwybodaeth ac adnoddau, cydweithio i ddeall y sefyllfa leol a mynd i'r afael ag unrhyw rwystrau. Mae elfennau eraill o'r rhaglen yn cynnwys prosiectau sy'n hwyluso rhyddhau o'r ysbyty, prosiect ar gyfer rhannu gwybodaeth ar draws asiantaethau, a'r prosiect ar ail-ddylunio gofal cartref ar draws y sir.
- Mae'r gwaith o ddatblygu'r model newydd o ddarpariaeth gofal cartref yn parhau a bellach mae nifer o dimau gofal cartref y Cyngor wedi symud i weithio ar batrymau sifft, sy'n cynnig gwell hyblygrwydd i'r unigolion sy'n derbyn gofal a gwell sefydlogrwydd i staff.
- Yn ogystal, cwblhawyd yr addasiadau yn Nolgellau yn gynnar yn 2022 sy'n cynnig gofal pwrpasol i unigolion ag anghenion corfforol difrifol. Gobeithiwn y bydd yr adnoddau hyn yn gymorth i gwrdd ag amrywiol anghenion pobl Gwynedd, ac yn hybu annibyniaeth ac urddas. Mae gwaith ar ddatblygu cyfleuster Tai Gofal Ychwanegol ym Mhwllheli yn parhau, dan arweiniad cymdeithas dai Adra.

- Amlygodd argyfwng Covid-19 yr heriau recriwtio yn fwy nag erioed yn y maes, ac mae'n arbennig o amlwg yn y maes gofal cartref gan i ni fethu â darparu pecynnau gofal mewn rhai amgylchiadau oherwydd diffyg staff. Rydym wedi bod yn ymdrechu i geisio deall yn well yr her sy'n bodoli ar draws y maes, ac mewn ymateb i hyn datblygwyd rhaglen waith mewn ymgais i fynd i'r afael â rhai o'r pryderon. Bydd y gwaith o sefydlu system darparu gofal cartref newydd yn cael effaith gadarnhaol ar elfennau megis cyflogau staff rheng flaen yn y sector preifat, hyd cytundebau gwaith a hyrwyddo llwybrau gyrfa yn y maes. I gyd-fynd â'r gwaith hwn, cynhaliwyd ymgyrch eleni i gynyddu maint y gweithlu gofal yn y maes Oedolion er mwyn ymateb i brinder y gweithlu er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Sefydlwyd ymgyrch #SOSGalwGofalwyr mewn ymgais i recriwtio dros 100 o staff newydd, yn rhan amser ac yn llawn amser.

Iechyd meddwl – Gwynedd:

- Mae'r Cyngor yn parhau i weithio gyda'r Bwrdd Iechyd i ddatblygu gwasanaethau iechyd meddwl y sir, ac mae gwaith ar y canolfannau ICAN yn canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar, mewn cydweithrediad â sefydliadau trydydd sector. Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu siop un stop ar gyfer unigolion sydd angen cymorth, ac mae'n ein galluogi i wneud y cyswllt rhyngddynt ag unrhyw asiantaethau tai, Canolfan Cyngor ar Bopeth, ac ati yn ôl yr angen er mwyn eu helpu gyda materion sy'n achosi straen a straen iddynt. cael effaith negyddol ar eu hiechyd meddwl. Yn ystod argyfwng Covid-19, darparwyd y cymorth hwn fwy neu lai i ystod eang o unigolion.

Plant – Gwynedd:

- Gwaith i ddeall beth sy'n bwysig i deuluoedd Gwynedd, cytuno ar egwyddorion, a ffyrdd o wella'r hyn rydym yn ei wneud a sut rydym yn gweithio er mwyn darparu'r gefnogaeth angenrheidiol yn mynd rhagddo. Yn ogystal, rydym yn datblygu strategaeth "Cadw Teuluoedd Gyda'n Gilydd" a fydd yn ceisio osgoi dod â phlant rhag dod i ofal yn ddiangen; fodd bynnag, os oes angen gofal, yna sicrhewch fod y plentyn yn derbyn gofal mewn lleoliad addas, priodol a lleol; a bod pob ymdrech a chefnogaeth yn cael eu darparu er mwyn dychwelyd plant at eu teuluoedd.
- Er bod y pandemig wedi gohirio'r rhaglen drawsnewid "Sicrhau darpariaeth leol arbenigol briodol ar gyfer plant gyda'r anghenion mwyaf cymhleth", mae gwaith wedi ail ddechrau ar y prosiect ar y cyd gyda'r Bwrdd Iechyd a Chyngor Môn. Mae'r Tîm Aml-asiantaeth yn ei le ers mis Medi; ac mae'r rhaglen hyfforddi i uwchsgilio'r gweithlu presennol i gefnogi plant ag anghenion cymhleth mewn timau iechyd, addysg a gofal cymdeithasol yn parhau.
- Mae grŵp prosiect wedi ei sefydlu ac wedi cwblhau adolygiad o brofiadau presennol teuluoedd gyda phlant awtistig. Mae'r grŵp wedi creu Cynllun Awtistiaeth drafft, sy'n dangos beth sydd angen ei wneud mewn ymateb i'r argymhellion yn yr adolygiad ac mae'r cynllun i'w gyflwyno i'r Cabinet yn fuan. Sicrhawyd cyllid i benodi Cydgysylltydd i fwrw ymlaen â gweithredu'r cynllun, a bydd y broses recriwtio yn cychwyn yn fuan.
- Mae'r gwaith o gefnogi llesiant pobl dros y misoedd diwethaf wedi parhau i ganolbwyntio ar ymateb i heriau a sgil-effeithiau'r pandemig. Mae trefniadau Gorchwyl a Gorffen wedi'u rhoi ar waith ar gyfer y ffrydiau gwaith sydd wedi'u blaenoriaethu ac mae rhai o'r ffrydiau gwaith hynny'n symud ymlaen yn dda megis atal digartrefedd, cymorth i ofalwyr di-dâl, lles plant a phobl ifanc. Mae angen rhagor o waith i gadarnhau trefniadau mewn ffrydiau gwaith eraill megis Cydnerthedd Cymunedol, Drysau Ffrynt Gwasanaethau'r Cyngor a Threchu Tlodi.

- Mae'r newidiadau i Gredyd Cynhwysol, costau byw cynyddol fel bwyd a thanwydd, dros yr ychydig fisoedd diwethaf yn destun pryder ac mae gwaith parhaus ar y gweill gyda'n partneriaid i gynyddu ein gallu i helpu preswylwyr gyda chyngor ariannol, delio â dyled, a bwyd tlodi.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma yn ardal Cyngor Môn:

Anableddau dysgu – Môn:

- Mae gwasanaeth cymunedol wedi ei ddatblygu yng Nghaergybi ac mae hwn yn cael ei ddarparu ar bum diwrnod sydd wedi bod yn boblogaidd. Mae cynlluniau ar y cyd i ddatblygu gweithgareddau ar draws yr ynys drwy weithio ochr yn ochr â'n partneriaid yn y trydydd sector a chreu dewislen o weithgareddau ar gyfer pob unigolyn ag anabledd dysgu.
- Mae'r prosiect yn cefnogi unigolion i fynychu gweithgareddau, sydd yn rhoi seibiant i ofalwyr a chefnogi unigolion sy'n teimlo'n unig ac yn ynysig. Ar hyn o bryd, rydym yn gweithio mewn partneriaeth â'n hadran hamdden i uwchraddio cyfleusterau newid oedolion drwy'r gronfa ICF ac er mwyn hyrwyddo mynediad a rhyngweithio.

Pobl hyn – Môn:

- Sefydlwyd y Timau Adnoddau Cymunedol (CRTs), ac ailstrwythurwyd y Gwasanaethau Oedolion i dri maes CRT dynodedig a chydweithio ag asiantaethau iechyd a phartneriaid er mwyn symud yr agenda integreiddio yn ei blaen.
- Sefydlwyd cytundeb rhwng Cyngor Sir Ynys Môn, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a Medrwn Môn i ddarparu gwasanaeth presgripsiwn cymdeithasol ar Ynys Môn. Derbynnir atgyfeiriadau i'r gwasanaeth gan feddygon teulu, timau ailalluogi a hunan-atgyfeiriadau. Mae'r sgorau llesiant yn dangos bod 83.5% yn teimlo'n hapusach, 71.4% yn delio'n well â phroblemau a 79.9% yn nodi gostyngiad mewn pryder, tra bod y sgorau iechyd o'r 'Canolfan rhagnodi gwyrdd' yn nodi gostyngiad mewn BMI a phwysau, a chynnydd bach yn eu lefelau gweithgaredd corfforol.
- Mae'r Prosiect 'Cynllunio Lle' yn canolbwyntio ar ymarferion gweledigaeth gymunedol ar draws Ynys Môn. Mae'r Prosiect yn ceisio ymgysylltu â chymunedau er mwyn eu cynnwys yn y gwaith o gynllunio a darparu gwasanaethau'n lleol, ac edrych ar ddulliau amgen o ddarparu gwasanaethau trwy gydweithio.
- Sefydlwyd tair Cynghrair Cymunedol ffurfiol mewn tair cymuned sydd wedi cytuno ar weledigaeth gymunedol ac 11 wedi cefnogi Cynlluniau 'Tro Da' (grwpiau gwirfoddol sy'n darparu cefnogaeth gymunedol - elfen hanfodol o gefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud diweddar).

Iechyd meddwl – Môn:

- Nod datblygu Hybiau Cymunedol ICAN yw gwella argaeledd, ymwybyddiaeth a chyswllt â chymorth a llesiant integredig cyffredinol, y trydydd sector a gwasanaethau cymunedol eraill. Byddant hefyd yn edrych ar sut i wella dealltwriaeth o sut y gall yr hybiau helpu pobl, yn enwedig â phroblemau iechyd meddwl lefel isel neu i helpu i gynnal adferiad. Ar Ynys Môn, mae'r canolfannau hyn wedi'u datblygu yn y Ganolfan Cyngor ar Bopeth yng Nghaergybi a Llangefni. Cefnogir 653 o unigolion yn yr hybiau bob chwarter.

Plant – Môn:

- Rydym yn parhau i fod yn brysur yn ein hymgyrch recriwtio Gofalwr Maeth @Maethu Cymru – Ynys Môn gyda Gofalwyr Maeth newydd eu cymeradwyo yn ymuno â'n teulu maethu.
- Rydym hefyd yn parhau i ddatblygu ein model Cartrefi Clyd a byddwn yn agor dau eiddo yn y flwyddyn newydd. Bydd un eiddo yn cymryd lle Bryn Hwfa ein darpariaeth Gofal Dydd Anabledd Dysgu a byddwn hefyd yn agor darpariaeth seibiant i blant ag anghenion cymhleth.
- Yn rhanbarthol rydym wedi cyfrannu at waith "Dim Drws Anghywir", NYTH/NEST ac wedi arwain ar ddatblygiad Is-grŵp Plant y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol a fydd yn cael ei lansio yn y flwyddyn newydd.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf ac mae'n unol â nifer o'r egwyddorion dylunio cynaliadwy yn 'Cymru Iachach', Strategaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Llywodraeth, drwy:

- ystyried tueddiadau **i'r dyfodol** ac ymateb i newidiadau mewn demograffi
- rhoi cynaliadwyedd ein system iechyd fel deilliant ar gyfer yr is-grŵp er mwyn cynllunio ar gyfer y dyfodol
- datblygu model **ataliol**
- **integreiddio** ein gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i wneud gwir wahaniaeth i fywydau ein trigolion
- adnabod yr amrediad eang o ffactorau sy'n dylanwadu ar iechyd a llesiant (yn cynnwys addysg, tai, lleihau digartrefedd, twf economaidd, adfywio, hamdden a'r amgylchedd)
- gwireddu'r buddion **o weithio mewn partneriaeth**

5.3 Yr iaith Gymraeg

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Mae'r Bwrdd yn deall pa mor bwysig yw'r iaith Gymraeg i'n cymunedau ledled Gwynedd a Môn, a'i bod yn rhan o wead cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae medru byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg a chael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau yn y Gymraeg yn bwysig i'n cymunedau ac rydym wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Rydym hefyd wedi ymrwymo i hyrwyddo'r Gymraeg fel yr iaith o ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir.

Wrth gwrs, mae'r argyfwng Covid-19 wedi cyflwyno rhai heriau arwyddocaol i sefydliadau wrth iddynt geisio sicrhau parhad eu gwasanaethau. Mae'r amodau a'r cyfyngiadau o ran gweithio yn rhithiol, ynghyd ag anallu grwpiau cymunedol i ddod ynghyd, wedi ei gwneud yn anodd cynnal rhai gwasanaethau a chyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg. Fel cyrff cyhoeddus, rydym wedi ceisio sicrhau bod y dinesydd yn parhau i ymgysylltu â'r cyrff cyhoeddus yn ei ddewis iaith, ac rydym yn

parhau i fod yr un mor angerddol am gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma

Yn ystod 2021/22, mae'r is-grŵp wedi ymgymryd â phrosiect sy'n ymwneud ag ymddygiad ieithyddol mewn derbynfeydd. Y nod oedd peilota ymyraethau gwahanol er mwyn medru darparu canllawiau i staff derbynfeydd o wahanol sefydliadau ar sut i annog y defnydd a wneir o'r Gymraeg, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â chyrff cyhoeddus.

- Yr amcan oedd normaleiddio'r iaith Gymraeg wrth i bobl fynd o gwmpas eu busnes cyhoeddus, ac yn y pen draw, arwain at fwy o bobl yn defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg a chynnydd yn nifer y bobl sy'n ceisio ac yn disgwyl hynny gan bob math o sefydliadau. O safbwynt y trigolion, yn aml mae'n haws iddynt fynegi eu hunain yn eu mamiaith, yn enwedig wrth drafod materion sensitif a phersonol, felly'r nod yw symleiddio'r broses o dderbyn cefnogaeth briodol.

Yn wreiddiol, cafodd y prosiect hwn ei gymeradwyo gan aelodau'r Bwrdd ym mis Mawrth 2020, ond bu'n rhaid ei oedi oherwydd cyfyngiadau'r cyfnod clo. Adolygwyd ac addaswyd y cynnig gwreiddiol ar gyfer y prosiect er mwyn rhoi ystyriaeth i'r newidiadau yn y ffordd y mae'r cyhoedd yn cyfathrebu â sefydliadau cyhoeddus a newid yn rôl derbynfeydd ar ôl y pandemig.

Yn ystod 2022, bu i'r prosiect fynd rhagddo ac fe gomisiynwyd IAITH i gynnal y gwaith maes, sy'n cynnwys:

- Gweithio gyda 10 gwasanaeth derbynfa peilot ar draws gwahanol sefydliadau sector cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn a mynd ati'n ffurfiol i arsylwi ar y rhyngweithio rhwng cwsmeriaid a staff yn y lleoliadau hyn.
- Cynnal grwpiau ffocws a holiaduron gyda'r staff a siarad â chwsmeriaid i adnabod rhwystrau i ymgysylltu yn eu dewis iaith.
- Dadansoddiad o'r data gwaelodlin a chymharu hyn â'r data ar ôl yr ymyrraeth.

Mae'r adroddiad a'r argymhellion ar gyfer cyflwyno hyn yn ehangach i fod i gael eu cyflwyno i'r Bwrdd ym mis Hydref 2022.

Hefyd, mae'r is-grŵp yn ystyried prosiectau posib eraill i ymdrin â'r ymrwymiad yng Nghynllun Llesiant Gwynedd a Môn fel bod modd rhoi rhaglen waith yn ei lle ar gyfer y flwyddyn i ddod.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor datblygu cynaliadwy'r Ddeddf, ynghyd â'r ffyrdd ychwanegol sydd wedi'u cytuno gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sef yr iaith Gymraeg a Chydraddoldeb drwy:

- sicrhau bod yr **iaith Gymraeg yn** rhan naturiol o waith Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn
- **cydweithio** i godi ymwybyddiaeth, rhannu arfer dda, datblygu sgiliau a hyder y gwasanaethau cyhoeddus i ddefnyddio'r Gymraeg â defnyddwyr gwasanaeth a'u hannog i ddefnyddio'r iaith dro ar ôl tro
- **cynnwys** barn y rhan-ddeiliaid perthnasol wrth iddynt gyflwyno prosiectau newydd.

6. Adlewyrchu ar y flwyddyn a fu ac edrych ymlaen at y flwyddyn sydd i ddod

Gyda chefnogaeth y tîm yn Co-pro Wales, rydym wedi cynnal gweithdai sy'n galluogi ein haelodau Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i adlewyrchu ar p'un a yw'r blaenoriaethau presennol yn parhau i fod yn berthnasol ac adolygu ein rôl a'n pwrpas fel Bwrdd wrth symud ymlaen. O ystyried y rhwydwaith gwych o gydweithio ar draws yr ardal, cydnabuwyd ei bod yn her canfod y mannau hynny lle y gall y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ychwanegu'r gwerth mwyaf.

Mae aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn awyddus i wneud cyfraniad ystyrlon i dirwedd y bartneriaeth heb ddyblygu gwaith partneriaethau eraill ac felly bydd y Cynllun Llesiant nesaf yn glir o ran p'un a oes gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus rôl arweiniol neu gyflawni mewn perthynas â'r blaenoriaethau llesiant.

Ar hyn o bryd, rydym yn gwneud cynnydd o ran datblygu'r Cynllun Llesiant ac rydym wedi defnyddio'r gweithdai i asesu'n benodol lle y gallwn gael yr effaith mwyaf. Dros fisoedd y gaeaf, byddwn yn mynd ati i gynnal ymarferiad ymgysylltu ysgafn ar y Cynllun Llesiant drafft gyda'r bwriad o gyhoeddi'r cynllun terfynol gyda nodau manwl ym mis Mai 2023.

Diwedd